

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Основи наукових досліджень»
2022 – 2023 навчальний рік

Освітня програма: «Соціальна робота та практична психологія».

Спеціальність: 231 Соціальна робота.

Галузь знань: 23 Соціальна робота.

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський).

Викладач	Попова Анастасія Сергіївна, к.пед.н., доцент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти
Посилання на сайт	https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=161 https://dspace.bdpu.org/handle/123456789/1141
Контактний телефон	063 335 99 68
E-mail викладача	kovaleva.anastasia.45@gmail.com
Графік консультацій	вівторок: 12.00-14.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Форма навчання	Кількість кредитів/годин	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Звітність
денна	3/90	10	8	72	залік
заочна		6	2	82	

Семестр: III.

Мова навчання: українська.

Ключові слова: науково-дослідницька діяльність, курсова робота, магістерська робота, соціальна робота, соціальна педагогіка.

Мета курсу: формування у здобувачів вищої освіти цілісного бачення проблематики соціально-педагогічних і соціальних досліджень, знання, вміння визначення предмету, мети, завдань та вибору адекватних методів і методик дослідження соціально-педагогічних і соціальних процесів і явищ; підвищити теоретично-методологічну, науково-дослідницьку культуру майбутніх соціальних працівників.

Предмет курсу: методика організації науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти зі спеціальності 231 Соціальна робота.

Компетентності та програмні результати навчання:

Програмні компетентності:

ЗК-10 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК-2 Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.

СК-8 Здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з соціальними об'єктами в польових і лабораторних умовах.

Результати навчання:

ПР-3 Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

ПР-10 Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

ПР-11 Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

Зміст курсу:

Тема 1. Науково-дослідна робота у вищій школі

Наука як форма осягнення світу людиною. Наукові установи України. Шлях до науки. Наука і знання. Наука і суспільство. Наука і виробництво. Наука і практика. Поняття, цілі і функції науки. Структурні елементи науки та їх структурна характеристика. Структура організації наукової роботи в університетах та науково-дослідних університетах. Вчені ступені та звання. Пріоритетні напрямки досліджень у галузі соціальної роботи.

Види науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти зі спеціальності 231 «Соціальна робота». Реферат та його особливості. Курсова робота у системі науково-дослідної роботи здобувачів ВО. Кваліфікаційні науково-дослідні роботи здобувачів ВО: бакалаврські та магістерські роботи. Науково-дослідницька робота здобувачів ВО поза навчальним процесом: особливості і види.

Тема 2. Підготовка наукового дослідження

Загальна характеристика процесів наукового дослідження. Формулювання теми наукового дослідження та визначення робочої гіпотези. Структура реферату. Структура кваліфікаційної роботи. Титульний аркуш кваліфікаційної роботи; Зміст кваліфікаційної роботи; Вступ до кваліфікаційної роботи; Актуальність дослідження; Об'єкт і предмет дослідження; Мета та завдання дослідження; Гіпотеза дослідження; Наукова новизна; Практична значущість дослідження; Методика дослідження. Основна частина наукового дослідження. Висновки. Список використаних джерел. Додатки. Правила технічного оформлення кваліфікаційних робіт.

Тема 3. Інформаційне забезпечення науково-дослідної діяльності

Система науково-технічної інформації України. Інформаційна база досліджень у галузі соціальної роботи. Пошук та накопичення наукової інформації. Бібліографічний пошук у бібліотеках. Пошук інформації у мережі Інтернет. Етика науковця. Академічна доброчесність у контексті пошуку наукової інформації та формування списку використаних джерел та посилань.

Робота з джерелами інформації. Бібліографічний опис інформації. Відбір виявлених джерел, побудова картотеки. Робота з джерелами інформації.

Стили оформлення списку наукових публікацій. MLA (Modern Language Association) style. APA (American Psychological Association) style. Chicago/Turabian style. Harvard style. ACS (American Chemical Society) style. AIP (American Institute of Physics) style. IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers) style. Vancouver style. OSCOLA. APS (American Physics Society) style. Springer MathPhys Style. Етика науковця та його академічна доброчесність.

Тема 4. Методологія та методи наукового дослідження

Метод, методика, методологія: співвіднесення понять. Класифікація методів наукового дослідження: спеціально-наукові, загальнонаукові, філософські.

Емпіричні методи наукового дослідження: спостереження, опис, порівняння, вимірювання, експеримент. Теоретичні методи наукового дослідження: аналіз і синтез, індукція та дедукція та ін. Філософські та загальнологічні методи наукового дослідження. Методика виконання наукових досліджень в галузі професійної діяльності. Теоретичне дослідження. Емпіричне дослідження. Психолого-педагогічне обстеження. Вивчення передового досвіду в соціальній роботі.

Тема 5. Експеримент як складова частина наукового дослідження соціально-педагогічної діяльності

Експеримент у соціальній роботі. Етапи соціально-педагогічного експерименту. Історико-теоретичний аналіз явища. Планування програми експерименту. Розробка критеріїв, показників та рівнів. Аналіз отриманих результатів. Статистичні методи обробки даних у соціально-педагогічному експерименті. Обґрунтування системи показників для дослідження соціальних проблем. Опис методик в науковій роботі. Опис емпіричної процедури в науковій роботі.

Понятійний апарат соціологічного дослідження. Програма соціологічного дослідження. Генеральна та вибіркова сукупності. Аналіз документів. Анкетне опитування. Соціологічне інтерв'ю. Соціометричне опитування. Фокусоване групове інтерв'ю. Соціологічне спостереження. Соціологічний експеримент.

Тема 6. Презентація результатів наукового дослідження

Захист та оцінювання кваліфікаційної роботи. Поняття та призначення презентації результатів наукового дослідження. Комп'ютерні технології підготовки та проведення презентації. Порядок подання роботи на рецензування. Підготовка виступу. Психологічні аспекти, що знижують ефективність презентації: страх, неадекватна форма реагування на критику. Презентація наукового проекту, заснована на моделі особистої ефективності GoMAD.

Методи навчання: словесні (пояснення, розповідь, лекція, семінари бесіда (вступна, бесіда-повторення); наочні (ілюстрування за допомогою електронного опорного конспекту); практичні: (вправи, моделювання життєвих ситуацій, дослідження); методи стимулювання навчальної діяльності (метод навчальної дискусії, метод опори на життєвий досвід здобувачів, створення ситуацій пізнавальної новизни); методи контролю і самоконтролю (метод усного контролю (метод письмового контролю).

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): Навчальний курс складається з лекційних, семінарських занять, самостійної та індивідуально-дослідної роботи.

Заохочується висловлювання власної точки зору, творчий підхід до виконання передбачених програмою курсу завдань. Обов'язковим є дотримання принципів академічної доброчесності.

Лекційні заняття передбачають ведення письмового (електронного) конспекту. Наявність конспекту є однією з вимог допуску до складання заліку.

Підготовка до семінарських занять передбачає усне опрацювання теоретичних питань за темою, спираючись на перелік рекомендованої літератури та самостійний пошук джерел для отримання необхідної інформації, з подальшим їх обговоренням у форматі дискусій, мозкових штурмів тощо. Відпрацювання пропущених семінарських занять є обов'язковим, здійснюється у форматі очного або дистанційного (на платформі Zoom) спілкування викладача зі здобувачем (не пізніше, ніж через тиждень з моменту проведення заняття та згідно графіку консультацій).

Підготовка завдань самостійної та індивідуально-дослідної роботи здійснюється у письмовому або електронному (розміщення файлів на платформі Moodle) вигляді та передбачає усне обговорення питань протягом семінарського заняття з теми або під час індивідуальної/групової консультації. Роботи, які виконано не в повному обсязі або оформлено без дотримання вимог, повертаються здобувачеві на доопрацювання. Повторно здати роботу на перевірку необхідно не пізніше, ніж через тиждень після проведення заняття з відповідної теми (письмово/в електронному вигляді на платформі Moodle).

В умовах дистанційного навчання лекційні, семінарські заняття проводитимуться в онлайн-режимі у визначений розкладом час. Самостійні та індивідуально-дослідні роботи надсилаються на оцінювання через систему Moodle у визначений політикою курсу термін. Консультації здобувачів проводитимуться згідно визначеного вище графіку.

Допуск до заліку передбачений за умов: набрання 25 балів за роботу протягом семестру, наявності конспекту усіх лекцій та роздрукованої папки з роботами (самостійних та індивідуальних занять). Залік може проходити за двома формами (на вибір здобувачів ВО): письмовий залік та захист відповідей; тестування. За результатами продуктивної роботи протягом семестру та погодження з оцінкою – здобувачу може бути виставлена підсумкова оцінка, що дорівнює сумі балів набраних протягом семестру.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: *технічне* (комп'ютер, проектор); *програмне* (Microsoft Office: Power Point, Word, Moodle, репозитарій); *наочність* (презентації у форматі Power Point).

Система оцінювання та вимоги:

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота						Середнє арифметичне за поточну роботу (максимально 50 балів)	Залік	Сума
Тема 1		Тема 2		Тема 3				
1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	50	100	
25		25		25				
Тема 4		Тема 5		Тема 6				
4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2			
25		25		25				

Система нарахування рейтингових балів (поточний контроль¹)

№	Вид робіт за темами	Бали рейтингу (денна форма)	Бали рейтингу (заочна форма)
Тема 1.			
1.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	-	-
1.2.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	-	-
1.3.	Доповнення на семінарському занятті	-	-
1.4.	Виконання самостійної роботи до теми 1: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними;	0 – 5	0 – 10
1.5.	Виконання ІНДЗ до теми 1: - Анотація+рецензія (3 роботи)	0 – 15 0 – 3 (5)*3	0 – 15 0 – 5*3
Максимум за тему 1		25 балів	
Тема 2			
2.1.	Відповідь на семінарському занятті 2.1. (2 години)	0 - 5	-
2.2.	Доповнення на семінарському занятті	0 - 2	-
2.3.	Виконання самостійної роботи до теми 2: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 10	0 – 10
2.4.	Виконання ІНДЗ до теми 2: - План - Науковий апарат	0 – 10 0 – 5 0 – 5	0 – 15 0 – 5 0 - 10
Максимум за тему 2		25 балів	

¹ Детальний розподіл балів та критерії оцінювання до кожного виду робіт представлені у «Системі оцінювання» та розміщені на електронній платформі підтримки навчання Moodle БДПУ

Тема 3			
3.1.	Відповідь на семінарському занятті	0 – 5	0 – 5
3.2.	Доповнення на семінарському занятті	0 - 2	0 - 2
3.3.	Виконання самостійної роботи до теми 3: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 - 10	0 - 10
3.4.	Виконання ІНДЗ до теми 3: - Перелік джерел; - Список ресурсів	0 – 15 0 – 10 0 – 5	0 – 15 0 – 10 0 – 5
Максимум за тему 3			25 балів
Тема 4			
4.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	-	-
4.2.	Доповнення на семінарському занятті	-	-
4.3.	Виконання самостійної роботи до теми 4: • Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 10	0 – 10
4.4.	Виконання ІНДЗ до теми 4: • Презентація	0 – 15	0 – 15
Максимум за тему 4			25 балів
Тема 5			
5.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 - 5	-
5.2.	Доповнення на семінарському занятті	0 - 2	-
5.3.	Виконання самостійної роботи до теми 5: • Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 5	0 – 10
5.4.	Виконання ІНДЗ до теми 5: • Програма експерименту	0 – 15	0 – 15
Максимум за тему 5			25 балів
Тема 6			
6.1.	Відповідь на семінарському занятті	0 – 5	-
6.2.	Доповнення на семінарському занятті	0 – 2	-
6.3.	Виконання самостійної роботи до теми 6: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 5	0 – 10
6.4.	Виконання ІНДЗ до теми 6: - Проєкт власного дослідження	0 – 15	0 – 15
Максимум за тему 6			25 балів

За підсумками навчання за один семестр здобувач вищої освіти може отримати 100 балів (50 балів² – поточне оцінювання + 50 балів – контрольне оцінювання (залік).

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;

n – кількість залікових кредитів;

50 балів – екзамен або залік.

² Мінімальний допуск до екзамену здобувача можливий за умови набрання ним 25 балів за виконані роботи протягом семестру.

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час екзамену.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX
1-34	F

Список рекомендованих джерел:

1. Босенко А. І. Науково-дослідна діяльність галузі освіти / А. І. Босенко, О. М. Вержиховська, О. В. Гаврилов, В. А. Гурський : навчально-методичний посібник. – Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2014. 160с.
2. Важинський С. Е. Методика та організація наукових досліджень : Навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
3. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця : Планер, 2010. 308 с.
4. Колесников О. В. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. 2-е видання. К. : Центр учбової літератури, 2019. 144 с.
5. Марцин В.С. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. / Марцин В.С., Міценко Н.Г., Даниленко О.А. та ін. – Ромус-Поліграф, 2002. 128 с. – Режим доступу: http://ualib.com.ua/b_162.html
6. Основи наукових досліджень у соціальній роботі: Навч. посіб. / М. М. Букач, Т. С. Попова, Н. В. Клименюк; за ред. М. М. Букача. Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. 284 с.
7. Закон України Про вищу освіту від: 25.09.2020 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
8. Закон України Про наукову та науково-технічну діяльність: від 16.10.2020 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>

Інформаційні ресурси:

1. Бібліотека БДПУ <http://edu.bdpu.org>
2. Сайт БДПУ <http://bdpu.org>
3. Медіатека ФДССО.
4. Верховна Рада України. Офіційний сайт (законодавство) <http://zakon4.rada.gov.ua/>
5. Міністерство соціальної політики України. Офіційний сайт (урядовий портал) www.mlsp.gov.ua